

וכגון אם תביא אשה בשם לאה את אחותה רחל לבית הדין, כדי שתהיה נוכחת יחד עמה בעת חליצתה, יכולים אנשים לטעות ולחשוב שרחל היא אשת המת הנחלצת, ולא לאה.

ומכח טעות זאת, הם יחשבו שצרת רחל, היא אשת המת השניה, הנפטרת לשוק בחליצתה של רחל.

ולכן, אם יקח היבם את צרת רחל, יבואו האנשים לומר שהוא לקח את צרת חלוצתו, האסורה עליו מן התורה לדברי הכל.

ולכן אסרו לקחת את צרת קרובת חלוצתו.

אבל **האי**, היבמה שאינה נחלצת, **דלא אזלא**, שאין דרך היבמה שאינה נחלצת ללכת **בהרה**, ביחד עם צרתה היבמה הנחלצת, **לבי דינא**, ולא יבואו לטעות בה —

לא גזרו בהו רבנן לאסור את אחותה. לפי שלא יבואו לטעות ולומר שנשא את אחות חלוצתו האסורה לו.

ולכן לא אסרו את קרובת צרת חלוצתו.

מתניתין

א. החולץ ליבמתו, ונשא אחיו את אחותה של החלוצה, ומת האח —

הרי היא חולצת ולא מתיבמת.

מן התורה בת ייבום היא, אך אינה מתייבמת מדרבנן, כי אסורה עליו משום אחות חלוצה, שהוא איסור דרבנן.

של אשת את, אלא רק אסורות בלאו של "לא יבנה".

אלא שחילקו חכמים בין החלוצה וצרותיה, ואסרו רק את קרובות החלוצה עצמה, ולא אסרו את קרובות צרת החלוצה.

ועתה מבארת הגמרא את הסיפא של המשנה, האומרת שמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו, אך אסור בצרת קרובת חלוצתו:

מאי שנא האי, שמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו.

ומאי שנא האי, שאסור אדם בצרת קרובת חלוצתו, למרות שקרובת חלוצתו וצרתה, נשואות לאדם נכרי, שאינו אחיו.

וכיצד אוסרת קרובת חלוצתו את "צרתה", הנשואה יחד עמה לאדם נכרי?

ומשינין: האיסור של "צרת קרובת חלוצתו" הנשואה לאדם נכרי, הוא גזירה מיוחדת, שגזרו חכמים כדי שלא יבואו אנשים לידי טעות.

כי בנוהג שבעולם, הקרובות של החלוצות הולכות עמהן לבית דין בשעה שהן חולצות. אך אין שאר היבמות נוהגות ללכת עם היבמה הנחלצת לבית דין לראות בחליצתה.

וחששו חכמים, שלא יבחינו כל האנשים מי היא האשה הנחלצת, אלא יהיו אנשים שיטעו לומר שהקרובה של החלוצה, הנמצאת עמה בבית דין בשעת החליצה, היא זאת שנחלצה.

הילכך, הך קרובה **דאזלא בהרה**, שהולכת יחד עם החלוצה **לבי דינא** — **גזרו בהו רבנן** שתהיה צרתה אסורה.

וכן אם מתה היבמה — יכנס את אשתו, אחותה!

שהרי אפילו אם כנס את יבמתו ומתה, אחותה מותרת לו, לאחר מות אשתו.

מת יבם, ואין אח אחר שיחלוץ או ייבם, והרי אחותה של היבמה, שקידש לו לאשה, אסורה עליו באיסור אחות זקוקה —

יוציא הלה את אשתו האסורה לו באיסור אחות זקוקה **בגט**.

ואת אשת אחיו, היבמה, אחות אשתו שקידש, הוא יוציא בחליצה.

אך אינו יכול לייבמה משום שהיא אסורה עליו כערות אחות אשה גם לאחר שגירש את אשתו.

ומן התורה היא יוצאת בלי חליצה, שהרי ערוה גמורה היא עליו, וחכמים תיקנו שיחלוץ לה.

גמרא

שנינו במשנה:

החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה, ומת, חולצת ולא מתייבמת.

וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת, הרי זו פטורה.

והוינן בה: מאי "וכן"? והרי אין דמיון בין אחות חלוצה לאחות גרושה, שזו חולצת, וזו

ב. וכן המגרש את אשתו, ונשא אחיו את אחותה ומת — הרי זו פטורה לגמרי מן הייבום ומן החליצה. לפי שהיא אסורה עליו בערות אחות אשה מן התורה, שנוהג בה גם אחר שגירש את אשתו, כל עוד אשתו קיימת בחיים.

[הגמרא דנה מדוע נקט התנא לשון "וכן", והרי כאן היא פטורה לגמרי].

ג. שומרת יבם, שנפלה לפני כמה אחים, והוזקקה להם ליבום, שקידש אחיו [אחד מן האחים] את אחותה של היבמה, ונאסרה על האח הזה יבמתו באיסור כרת של אחות אשה —

לדברי חכמים, פקעה זיקתה של היבמה אליו משעה שנעשתה ערוה עליו כליל, ואחותה אינה אסורה עליו עוד באיסור של "אחות זקוקה". שהרי אין היבמה זקוקה לו עוד מן התורה, ואין לו כל זיקה בה עד שנאסור את קרובותיה מחמת "זיקה".

ובכל זאת, משום רבי יהודה בן בתירא אמרו: אומרים לו לאותו יבם שקידש את אחותה:

המתן מלכנוס את אחות יבמתך שקדשת לך לאשה, לפי שעדיין אסורה היא עליך באיסור "אחות זקוקה", מדרבנן, עד שיעשה אחיך [אחד האחים] מעשה של יבום או חליצה ביבמה, ואז תפקע זיקתה, ולא תהיה עוד אסורה עליך משום "אחות זקוקה".

חליץ לה אחיו, או כנסה — פקעה זיקתה לגמרי, ואין אחותה אסורה משום אחות זקוקה. ולכן אז יכנס היבם את אשתו, אחות יבמתו, שקידשה.

פטורה מן החליצה?!

ומשנינן: אכן אין דמיון ביניהן.

ולכן **אימא**, אמור בלשון המשנה: **אבל המגרש** את אשתו, ונשא אחיו את אחותה ומת, הרי היא פטורה.

אמר ריש לקיש, כאן, במשנתנו, **שנה** לימד **רבי**:

אחות גרושה — אסורה **מדברי תורה**. ולכן היא פטורה מהחליצה והיבום.

אחות חלוצה — אסורה **מדברי סופרים**! ולכן היא חייבת בחליצה, אך אינה מתייבמת.

שנינו במשנתנו: **שומרת יבם**, שקידש אחיו את אחותה, **וכו'**.

אמר שמואל: הלכה **כדברי רבי יהודה בן בתירא**, שצריך המקדש להמתין עד שיחלוץ אחיו ליבמה או ייבמנה, היות ואמרינן "יש זיקה" לאסור את היבם בקרובותיה של יבמתו.

ויש בכוחה של הזיקה הזאת שבין היבמה ליבם, כדי לאסור את קרובותיה של היבמה, אפילו לאחר שקידש ביבם את אחותה, ונעשתה היבמה אסורה עליו באיסור כרת!

לפי שהחשיכו חכמים את זיקתה אליו כאילו היא גוברת על קידושי אחותה שהם מן התורה, והזיקה עדיין קיימת מדרבנן, למרות שמן התורה היא ערוה גמורה עליו!

איבעיא להו: אם לאחר מכן **מתה אשתו** [אחות יבמתו שקידש לו לאשה] — **מהו ביבמתו?**

ויסוד השאלה הוא: היות ובשעה שהיתה אסורה עליו ליבום מחמת ערות אחות אשה, חל עליה איסור ערוה של אשת אח שאין לו היתר יבום, המוגדר כשם "אשת אח שיש לו בנים" —

האם יכול איסור זה לפקוע כשמתה אשתו, ותחזור להיות מותרת כדין אשת אח שאין לו בנים.

או שנאמר היות וחל עליה שם אשת אח שאין לו היתר, המוגדר כשם "אשת אח שיש לו בנים", שוב אין הוא יכול לפקוע, והרי היא אסורה עולמית.

רב ורבי חנינא, **דאמרי תרווייהו**: מתה **אשתו** — חוזר היבם להיות **מותר ביבמתו**.

שמואל ורב אסי, **דאמרי תרווייהו**: מתה **אשתו** — **אסור ביבמתו**.

אמר רבא: **מאי טעמא דרב** המתיר אותה ליבום אחר מות אשתו? והרי כבר נאסרה עליו שעה אחת, בשעה שהיתה ערוה של אחות אשה, כאשת אח שאין לו היתר יבום, שהרי באותה שעה שהיתה ערוה של אחות אשה אין אני קורא בה "יבמה יבוא עליה"? —

משום דהוא, שהרי היא **יבמה שהותרה** ליבום בשעת נפילתה ליבום, בעת מיתת אחיו, ו**נאסרה** ליבום רק לאחר נפילה, משנעשתה לאחר מכן ערות אחות אשה, כשקידש את אחותה. ושוב **חזרה והותרה** במיתת אשתו, שמאז היא אינה ערוה של אחות אשה —

וסבר רב, כיון שבשעת נפילה היא הותרה ליבום, אין היא נאסרת עולמית משום "אשת

הראשונה אינו עושה אותה לאשתו, עד שנאמר שהאחות השניה אינה זקוקה לו.

ואחר כך מתה אשתו של השני אחריו, ונשארה בעלת המאמר, ושוב אין היא נחשבת "אחות זקוקה", שהרי מתה אחותה —

אותה יבמה, בעלת המאמר — חולצת [וצריכה גם גט למאמר] ולא מתיבמת, היות ונאסרה עליו שעה אחת, בהיותה "אחות זקוקה".

ואמאי תצא בעלת המאמר ממנו?

תיהוי בעלת המאמר כמו יבמה שהותרה, ונאסרה, וחזרה והותרה, שלדברי רב — תחזור להיתירה הראשון!?

אישתיק רבא, ולא ענה לרב המנונא.

לבתר דנפק, לאחר שיצא רב המנונא, אמר תהה רבא על עצמו, ושאל את עצמו:

אמאי לא אמרת ליה לרב המנונא, שהמשנה לעיל, לדברי רבי אלעזר היא נשנית, הסובר "נישואין מפילים", שהנשואין הם המפילים ליבום, ומשעת הנישואין נחשבת היבמה כמי שהיא נופלת ליבום, ואם תאסר בשעת הנישואין לאחיו, שוב אין לה היתר עולמית.

דאמר רבי אלעזר לקמן [בפרק בית שמאי, קט א]: אם גירש האח את אשתו, ואחר כך חזר ונשאה, ומת, אין היא מתייבמת, וטעמו של דבר:

כיון שבשעה שגירשה אחיו, עמדה היבמה עליו, על אחיו, שעה אחת באיסור [בשעה שגירשה אחיו], שאז היא היתה באיסור

אח שיש לה בנים", גם בשעה שהיא נהיית ערוה של אחות אשה, לאחר שעת הנפילה.

כי לא נאמר הדין שנאסרה עולמית, כ"אשת אח שיש לו בנים", אלא ביבמה שבשעת נפילה ליבום, בשעת מיתת האח, אין אני קורא בה "יבמה יבוא עליה".

שהיות ולא הותר אז איסור האשת אח, הוא נאסר עולמית, שכיון שחל האיסור, אין מה שיתרנו לאחר מכן.

אבל זאת, שבשעת נפילתה ליבום אני קורא בה "יבמה יבוא עליה", והותר איסור האשת אח שבה, אלא שלאחר מכן נהייתה אסורה משום ערוה של אחות אשה, ורק מאז אין אני קורא בה "יבמה יבוא עליה" — אין היא נאסרת עולמית כ"אשת אח שיש לו בנים".

אלא הדין הוא, שתחזור להיתירה הראשון, כאשר אח שאין לו בנים.

מתיב רב המנונא לרבא מהמשנה [לעיל כט א], ששינונו בה:

ג' אחין שהיו ב' מהם נשואין ב' אחיות, ואח אחד אחר מופנה, פנוי.

מת אחד מבעלי אחיות, ועשה בה מופנה מאמר, קידושין שתיקנו חכמים ליבם, לפני שבא על יבמתו.

ואחר כך מת אחיו השני, הנשוי את האחות השניה, והיא אחותה של בעלת המאמר.

ואז נאסרת בעלת המאמר על האח השלישי, משום היותה "אחות זקוקה", של אשת השני הנופלת עתה ליבום. שהרי המאמר באחות

אשת אח שאין לו היתר יבום —

הרי אפילו שהיתה זאת לאחר שעת הנפילה [שלדבריו, היא שעת הנישואין] — **נאסרה עליו עולמית!**

אך אני רבא, אינני סובר כרבי אלעזר.

הדר אמר רבא: אימור דאמר רבי אלעזר שנאסרת עולמית, רק היכא דלא חזיא בשעת נפילה, שלא הותרה ליבום בפועל, ולא היתה ראויה להתייבם בעת מיתת האח, אז אמרינן, כיון שנאסרה בשעה שהיתה גרושה, הרי היא אסורה עולמית.

אבל היכא דחזיא היבמה בשעת נפילה ליבום, כגון כאן, שנהייתה ערוה של אחות אשה רק לאחר שבפועל יכלה להתייבם, מי אמר רבי אלעזר שתהיה אסורה עולמית?!?

הדר, לאחר מכן חזר ואמר רבא: אין! אכן אמר רבי אלעזר, שגם אם הותרה בפועל להתייבם, ונאסרה, הרי היא אסורה עולמית, גם אם הותר איסורה.

והתניא כברייתא על משנתנו, כדברי:

דתניא: המקדש אחות יבמתו לאחר נפילה ליבום:

רבי אלעזר אומר: אם מתה יבמתו — מותר באשתו, שאינה נחשבת עוד ל"אחות זקוקתו".

אבל אם מתה אשתו — אותה יבמה חולצת, ולא מתיבמת, הואיל ונאסרה עליו [לאחר נפילה] שעה אחת, מדין אשת אח שאין לו היתר, בהיותה אחות אשתו.

ומוכח שלפי רבי אלעזר אפילו אם הותרה

בפועל ליבום, ונאסרה אחר כך, הרי היא נאסרת לעולם. אך חליצה היא צריכה!

והוינן בה: **לימא, האם נאמר כי שמואל ורב אסי, החולקים על רב, והסוברים מתה אשתו אסור ביבמתו — דאמרי כרבי אלעזר, ולא כרבנן?!?**

ומשנינן: **אפילו תימא, אפשר לומר ששמואל ורב אסי, אפילו כרבנן סבירא להו.**

כי **עד כאן לא מצינו גבי מגרש אשה והחזירה, שקמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר, ואמרי שהיא מותרת להתייבם, ולא אומרים "נאסרה עולמית" —**

אלא משום דמשעת נפילה [מיתת האח] ואילך, לא מיתסר עליהו היבמה באיסור אשת אח שאין לו היתר.

היות ולדעתם של רבנן, רק "מיתה מפלת", ולא "נישואין מפילים" כמו שסבר רבי אלעזר.

ולכן, זה שהיתה אסורה בשעת הגירושיין, בשעה שעדיין לא נפלה ליבום, אין זה אוסר אותה עולמית לדעת רבנן.

אבל הכא, דאיתסר, כאן שנאסרה היבמה לאחר מיתת האח, לאחר שעת הנפילה — אפילו רבנן מודו שהיא נאסרת עולמית, לדעת שמואל ורב אסי.

מתניתין

היבמה לא תחלוין ולא תתייבם — עד שיש לה שלשה חרשים.

והטעם יתבאר בגמרא.

להנשא, ולא גזרו על הארוסות משום הנשואות.

וגרושות מן האירוסין יכולות להנשא מיד, ונשואות לאחר שלשים יום בלבד.

ולא באתי לחלוק על רבי יהודה, אלא בדבר אחד.

שרבי יהודה מתיר לכולן להתארס, בין לגרושות ובין לאלמנות.

ואילו אני סבור חוץ מן האלמנה מן הנשואין, שבה אין אני סבור כרבי יהודה, אלא לא תתארס כל שלשים ימי אבלה. מפני האיבול.

מא-ב

משום שלדעתי אסורה היא להתארס בזמן שלשים ימי האבל על בעלה כי יש שמחה באירוסין, ולא רק בנישואין [ואפילו בלא סעודה].

גמרא

והוינן בה: בשלמא לא תתייבם תוך שלשה חדשים, כי שמא מעוברת היא, ויהיה הולד בן קיימא, ואין היא זקוקה ליבוט, כי היא אשת אח שיש לו בנים, וקא פגע המייבם באיסור אשת אח, דאורייתא.

אלא לא תחלוץ — אמאי לא ?!

מדוע שלא תחלוץ, ותמתין שלשה חדשים, ואז, אם היא אינה מעוברת, או אם תפיל, היא תנשא לשוק מיד, על סמך החליצה.

לימא, האם תיהוי משנתנו תיובתא דרבי יוחנן, דאמר: חליצת מעוברת שמה חליצה!

וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו אחר מות בעליהן או אחר גירושיהן — עד שיהיו להן שלשה חדשים, כדי להבחין בין זרע הבעל הראשון לזרע הבעל השני.

כי אם תתחתן בפחות משלשה חדשים, ותלד שבעה חדשים לאחר הנישואין, לא נדע אם הולד הוא בן תשע חדשי הריון מהבעל הראשון, או שהוא בן שבעת חדשי הריון, מהבעל השני.

אחד בתולדות ואחד בעולות, אחד גרושות ואחד אלמנות, אחד נשואות ואחד ארוסות.

רבי יהודה אומר: הנשואות יתארסו מיד ולא ינשאו עד שלשה חדשים.

והארוסות, שלא נבעלו, ואין לחשוש להבחנה בין זרע הבעל הראשון לזרע הבעל השני ינשאו מיד.

חוץ מן הארוסות שביהודה, שיש חשש שנבעלו בעודן ארוסות, מפני שלבו של הארוס גם בה.

ביהודה היו מייחדים את החתן ואת הכלה בתקופה שאחר הקידושין, לפני מועד הכניסה לחופה, כדי שיהא לבו של החתן "גס" בה, שיהיה רגיל בה, ולא יבושו זה מזה בזמן בעילת מצוה, ולכן יש לחוש שמא יבעל אותה כשיתייחד עמה.

רבי יוסי אומר: גם אני סבור כרבי יהודה, שכל הנשים שמתו בעליהן כשהיו נשואות להם, יתארסו, ללא צורך בהמתנה, ולא גוזרים שלא יתארסו שמא ינשאו.

ואני אף מקיל יותר ממנו בענין הבחנה, שלדעתי מן האירוסין מותר להן אפילו